

innhold

Tror på handling

Rapporten om klimatilstanden i Arktis vil bli fulgt opp med tiltak fra landenes utenriksministre, tror Willy Østreng. Side 4

Fjellrever settes ut

Neste sommer kan de første fjellrevene som er avlet frem i fangenskap bli satt ut i naturen. Side 5

Tar mer jord

Langt mer jord blir bygd ned som følge av veibygging, enn hva utredningene viser på forhånd, hevder en ny rapport. Side 6

Utbygging mot nasjonalpark

Ønsket om å bygge ut Eitרהיים- og Tokהייםselva i Hordaland vil berøre den planlagte Folgefonna nasjonalpark. Side 7

Uenighet om PCB-vinduer

Selskapet Ruteretur anslår at det bare skiftes ut rundt 75 000 PCB-vinduer i året. Andre aktører tviler på tallene. Side 8

— Svekker loven

Miljøvernminister Knut Arild Hareide svekker forurensningsloven, skriver Lars Haltbrekken i kommentaren. Side 10

Strid om naturverdier i kirkeskoger

(Foto: Øyvind Dahle)

Skogen til Sauherad prestegård i bakgrunnen ble opprinnelig anbefalt skånet mot hogst. I en nyere versjon av rapporten er anbefalingen endret til hogst med visse begrensninger.

Skogområder hvor biologer opprinnelig frarådet hogst, har blitt fjernet eller redusert i en ny rapport. Det er resultatet etter miljøregistreringene i det kirkelige selskapet Opplysningsvesenets fonds skoger i Telemark.

Side 3

leder

Gass-ministeren

På to dager i november klarte miljøvernminister Knut Arild Hareide å gi bidrag som virkelig vil monne på norske CO₂-utslipp. Først sa statsråden ja til utslipp av 920 000 tonn CO₂ årlig fra landets første gasskraftverk. Verket Statoil nå bygger på Melkøya utenfor Hammerfest vil dermed øke norske CO₂-utslipp med 2 prosent.

Det gikk ikke mer enn to dager til før regjeringen med miljøvernministeren i spissen gjorde det enklere å bygge flere forurensende gasskraftverk. Ved å innlemme kraftverkene i kvotesystemet for klimagasser, slipper de langt billigere unna enn ved å måtte betale CO₂-avgift. Når Hareide attpåtil vil dele ut storparten av utslippskvotene gratis, forbigår han det grunnleggende prinsippet om at forurensere skal betale for de ulemper utslipp påfører samfunnet.

Jo da, Statens forurensningstilsyn vil fortsatt kunne stille teknologikrav til gasskraftverkene. Men for miljøet er det de totale utslippene som teller. Derfor bør myndighetene beholde retten til å sette tak på utslippene, så kan de heller la industrien velge en teknologi som oppfyller kravene.

Det gikk ikke mer enn tre dager til før Hareide bekymret uttalte seg om klimaendringene i Arktis. Der påpekte han behovet for strengere tiltak mot utslipp av klimagasser. Det kan ikke oppfattes som annet enn hyklersk dersom statsråden ikke snarest følger opp med konkrete tiltak - tiltak som ikke bare monner på papiret, men som også blir fulgt opp med handling.

Krillen forsvinner

Det er 80 prosent mindre krill i havområdene i Antarktis i dag enn det var i 1970, skriver BBC.

De engelske forskerne tror at en reduksjon i ismassene er årsaken til nedgangen for krillen, da krill spiser alger som lever rett under isen. Mindre is fører til mindre alger for krillen å gresse på. Grunnen til at det er mindre is skyldes mest sannsynlig global oppvarming,

da Antarktis er en av de tre områdene i verden som varmes opp hurtigst. Her har forskerne registrert en økning i temperaturen på to og en halv grad de siste 50 årene.

At krillen forsvinner kan få dramatiske konsekvenser for hele næringskjeden i Antarktisk da krill blir spist av ulike arter som pingviner, seler, albatross og hval.

Pris til Tine

Tinfos Titan & Iron KS er vinner av årets pris for beste miljørapportering fra en mindre bedrift, mens Tine BA vinner prisen for beste miljørapport fra en stor bedrift. Juryen begrunner utdelingen blant annet med at de to bedriftenes miljørapporter inneholder klare mål og tiltak. Bak prisen står blant annet GRIP (stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk).

Færre fugler i Europa

Det blir stadig færre fugler i Europa, kan BirdLife International kvitre i våre ører. Omtrent halvparten av de 542 artene av fugler som kun hekker i Europa flyr en usikker framtid i møte, det viser organisasjonens årlige rapport om fuglelivet i Europa.

For hele 45 arter står det verre til i dag enn for bare ti år tilbake, og direktøren for BirdLife International Mike Rands, mener resultatene vitner om den sørgelige tilstanden som hele faunaen og miljøet befinner seg i.

Stær, vipe og kornspurv er noen av pipperne som ikke lenger er mange nok til å synes livet er verdt å juble over i vilden sky.

— Kollektivsatsingen en bløff

Busselskapet Gaia Trafikk, som er en av to store bussoperatører i Bergen, mener regjeringens satsing på kollektivtrafikk i statsbudsjettet minner om en bløff. De kommer i beste fall ut i null, ifølge direktør Arne Buanes.

— Vi får vektårsavgift på 1,5 millioner, autodieselavgift på 0,6 millioner og momsøkning på 3,5 millioner kroner. Sammen med den nye sykelønnsordningen utgjør dette nye kostnader på 7,2 millioner kroner, sier Buanes til Bergensavisen. Økningen i stor-

by- og belønningsmidler fra Samferdselsdepartementet spises dermed opp av skjerpelser fra Finansdepartementet.

Buanes håper Stortinget forhindrer at bus-sen blir budsjettaper, og sier at løsningen fort kan bli dyrere billetter.

Bussmetroen i Kristiansand kan, sammen med andre busselskaper, bli budsjettaper. (Foto: Dag M. Soyland)

notiser

Strid om verneverdier i Kirkens skoger

Registreringer av Kirkens skoger i Telemark viste en høy andel nøkkelbiotoper. Biologer frarådet derfor hogst på deler av arealene. I en nyere versjon av rapporten er flere av disse områdene forsvunnet eller redusert. Nå skal noen av skogeiendommene selges.

MARIT GABLER

redaksjonen@naturvern.no

En registrering av det kirkelige selskapet Opplysningsvesenets fonds (OVF) skoger viste at skogene inneholdt en rekke biotoper som burde beskyttes mot hogst. Registreringen ble gjort av blant annet biolog Kjersti Dahl i 1999. OVF var ikke fornøyd med resultatene, og mente Dahl ikke utførte oppdraget de hadde bestilt.

— FORSVUNNET

— De ba meg utelate UTM-koordinater, slik at det ble umulig å spore opp biotopene. Jeg forsto at de ønsket at jeg kun skulle registrere en mindre del av arealet som nøkkelbiotop, sier biologen.

OVF er sertifisert etter Levende Skog-standardene som sikrer miljøsertifiserte leveranser til blant annet papirprodusenten Norske Skog. Certifikatet forplikter OVF å miljøregistrere skogene sine.

— Levende Skog krever registrering og ivaretagelse av alle nøkkelbiotoper, sier Dahl, som

Skogene ved Langeskår i Sauherad er blant eiendommene som OVF ønsker å selge. (Foto: Øyvind Dahle)

mener hun mistet kontrakten med sin tidligere arbeidsgiver som følge av registreringene for OVF.

I rapporten som ble skrevet i 2000 står det at området Mofedal Prestegård, bør sikres mot hogst. Nå er gården lagt ut for salg. I salgsmeldingen er arealet redusert til 6,8 dekar.

Dahl tror 2003-rapporten bygger på utelatelser og forandringer av det hun skrev. Hun ser det som sannsynlig at OVF har presset på for å sikre egen økonomi.

— De sikrer seg leveranser til industrien, samtidig som de gjør eiendommene mer attraktive for kjøperen, sier Dahl.

— ALLE REGLER ER FULGT

OVF ønsker ikke å uttale seg om saken, men henviser videre til Norskog som er OVFs forvaltnings- og rådgivingsorgan.

Fredrik Lindemann, skogbrukskonsulent i Norskog, bekrefter at rapporten ble forandret i etterkant.

— Dette ble gjort på grunnlag av diskusjoner med Prevista som utførte registreringene. Vi

fant et felles ståsted, forteller han og legger til at det er mulig å få ulike svar av biologer. Lindemann mener alle regler er fulgt, men lover allikevel å gjennomgå saken på nytt.

Han ønsker verken å bekrefte konkrete opplysninger eller kommentere saken nærmere inntil det er gjort.

Norske Veritas er et av kontrollorganene til Levende Skog, og Per Christian Stokke forteller at dersom en leverandør jukser med miljøregistreringen kan retten til å levere sertifisert tømmer inndras.

Her er noen av endringene som er gjort:

• MOFFEDALEN I DRANGEDAL

Et område på 81 dekar ble klassifisert med store miljøverdier i opprinnelig rapport. Nå ligger prestegården ute for salg, og arealet er redusert til 6,8 dekar. Eiendommen har vært lagt ut for salg.

• SANNINDAL I KRAGERØ

I opprinnelig rapport beskrives området Barlindnuten på 39 dekar som nøkkelbiotop. I salgsannonsen for eiendommen er biotopen ikke nevnt. Eiendommen ligger ute for salg.

• LANGESKÅR I SAUHERAD

I opprinnelig rapport anbefales det at de store biologiske verdiene sikres mot hogst. Anbefalingen er i 2003-versjonen av rapporten endret til hogst med visse begrensninger. Eiendommen har vært lagt ut for salg.

NØKKELBIOTOPER

- Nøkkelbiotoper er områder som er særlig viktige for bevaring av det biologiske mangfoldet fordi de inneholder naturtyper, nøkkel-elementer eller arter som er sjeldne i landskapet.

Kilde: www.sistesjanse.no

— Vanskelig å ikke gjøre noe

Det vil bli vanskelig for politikerne å ikke følge opp den alvorlige klimatilstanden i arktis, mener vitenskapelig direktør Willy Østreng ved Senter for Grunnforskning.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Den internasjonale utredningen Arctic Climate Impact Assessment, (ACIA) om klimatilstanden i arktiske strøk har fått enorm oppmerksomhet etter at den ble lagt fram 8. november.

Utenriksministrene fra de åtte landene som sitter i Arktisk Råd, Russland, Norge, USA, Canada, Sverige, Finland, Island og Danmark, skal ha et møte 24. november. Pressetalsmann i Utenriksdepartementet Karsten Klepsvik kan ikke si noe om programmet, foruten at rapporten vil bli lagt fram på møtet.

TROR PÅ OPPFØLGING

Vitenskapelig leder ved Senter for Grunnforskning, Willy Østreng, mener det vil bli vanskelig for politikerne ikke å gjøre noe for å følge opp rapporten.

— Konklusjonen i denne rapporten er skremmende sett med politiske øyne, noe som gjør det vanskelig å ikke foreta seg noe, sier Østreng.

Han mener det ikke er noe nytt i denne rapporten i forhold til kunnskap som har kommet fram tidligere, men at alle oppslagene i media både før og etter at den ble lagt fram, sammen med tidligere rapporter på emnet, har skjerpet den politiske oppmerksomheten.

HÅPER PÅ SAMARBEIDSLINJE

Hva som vil bli utfallet framover er likevel ikke lett å si, og kommer trolig an på hvilken strategi landene velger, mener Østreng.

— Det kan bli en sterkere polarisering mellom de landene som vil kutte utslippene og de som overhodet ikke er villig til

det, sier Østreng.

Han håper landene vil legge seg på en samarbeidsstrategi der USA gradvis kan trekkes inn i utslippskutt av klimagasser.

— Du vil aldri få gjennom noe som fordrer en endring på "The american way of life", som for eksempel kutt i privatbilismen, verken i USA eller i andre vestlige land, sier Østreng. Han har derimot tro på å få USA med på teknologiske nyvinninger som kan kutte utslippene.

— Det kan også tenkes at landene som er for utslippskutt legger seg på en markeringsstrategi ovenfor de som ikke vil kutte. Dette håper jeg de ikke gjør, det er populistisk og billig og vil trolig bare føre til en sterkere polarisering, sier Østreng.

Den globale oppvarmingen gjør klimaet i Arktis varmere. Isbjørnen får det tøffere i fremtiden. (Foto: Norsk Polarinstitutt)

Vil ikke detaljstyre Posten

Statsråd Torild Skogsholm vil ikke nekte Posten å reklamere for at folk bør fjerne reservasjonen mot uadressert reklame.

— Feigt, sier Hallgeir Langeland (SV).

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

Skogsholm mener det ville være galt å gripe inn overfor Posten på dette området, så lenge avisene kan levere reklame i form av avisinnstikk til alle sine abonnenter.

— Dette er feigt. Her er det en statlig bedrift som lar seg sponse for å motarbeide Statens mål. At Skogsholm godtar at Posten lar seg kjøpe, er ansvarsfraskrivelse på høyeste nivå, sier Langeland, som er nestleder i Stortingets energi- og miljøkomité.

SPØRSMÅL ETTER AVSLØRING

Etter Natur & miljø Bulletins avsløring av at Posten delfinansierte IKEAs reklamekampanje i forbindelse med årets kataloglansering, stilte Langeland et skriftlig spørsmål til samferdselsministeren. Hun ble spurt om hun går god for at Posten motarbeider sin egen reservasjonsordning, og hva hun vil gjøre for å sikre at Posten ikke oppfører seg som en motspiller i kampen mot uadressert reklame. I reklamekampanjen ble postmottakere oppfordret til å fjerne sin reservasjon mot slik reklame. Ellers ville de ikke motta IKEA-katalogen.

"SPENNENDE" REKLAME

Skogsholm mener at Posten ikke forsøker å undergrave reservasjonsordningen. Reklamekampanjen med IKEA var ment å "påminne de som har "Nei takk" på postkassen sin om at de kan gå glipp av mye "spennende" reklame", som hun skriver i svaret. Hun påpeker også at motstanden mot uadressert reklame ikke er særlig stor, hele 83 prosent av postmottakerne har ikke reservert seg mot slik reklame. Posten mottar også svært sjelden klager på sin reservasjonsordning. Dette beviser ifølge Skogsholm at Posten ikke motarbeider sin egen ordning.

Fjellrevvalper ut i naturen

Neste sommer kan fjellrev avlet i fangenskap i regi av avlsprosjektet til Norsk institutt for naturforskning settes ut i naturen – såfremt alt går etter planen.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

I disse dager starter byggingen av det som skal bli den nye boligen for 16 fjellrev som bærer den utrydningstruede fjellrevens framtid på sine skuldre. Totalt er det 17 rever i avlsprosjektet og 15 av disse vil bli flyttet til Seterfjellet på Oppdal.

— Det betyr at valpene som blir født i fangenskap til neste år kan settes ut i naturen neste sommer, sier prosjektleder for avlsprosjektet, Arild Landa i Norsk institutt for naturforskning (NINA).

I år fikk fjellrevparet på Langedrag, som er med i avlsprosjektet, seks valper. Dersom de andre parene får like mange eller flere til neste år, kan det bli "babyboom" på Oppdal.

UT I NATUR

Fjellrevvalpene som blir født på Oppdal vil bli satt ut under mest mulig kontrollerte forhold, i første omgang på Dovrefjell, forteller Landa.

— Valpene settes ut med tilgang til mat og skjul. Dersom denne første utsettingen går bra, vil forskerne etter hvert sette ut flere valper andre steder i landet.

— Dovre er valgt ut fra så vel økonomiske som praktiske grunner. Det er også et område der det ikke lenger er fjellrev, slik at vi kan kontrollere effekten av å sette ut noen, sier Landa.

Eter at avlsprosjektet ble satt i gang i 2001 har utsetting av fjellrev til naturen vært et av målene. Det store målet i det fjerne er å heve bestanden av fjellreven opp på et levedyktig nivå. I dag er det ikke mer enn

50 fjellrev i Norge, spredt fra Finse i sør til Varangerhalvøya i nord, og bestanden har vært nær stupet siden den ble fredet i 1930.

DRAMATISK SITUASJON

— Situasjonen for fjellreven i Norge, Sverige og Finland er dramatisk. Først noen år etter at vi har satt ut fjellrev avlet i fangenskap vil vi kunne se effekter av dette, sier Landa.

Årsaken til at fjellreven har sluttet å bli så lenge etter fredningen vet ikke forskerne med sikkerhet, men de tror at både konkurranse mellom rødrev og fjellrev, i tillegg til hard fangst på fjellreven før den ble fredet, er de viktigste årsakene.

EN REKKE FORSINKELSER

Landa er litt oppgitt over en rekke forsinkelser i arbeidet med å reise stasjonen på Seterfjellet, og håper inderlig at den vil være på plass før vinteren umuliggjør byggearbeid.

— Hadde det vært opp til meg hadde den stått på plass allerede, men vi er forsinket. Byggingen starter fysisk nå, og resultatet skal bli tumleplass på to og et halvt dekar for hvert fjellrevpar, med to hi i hver innhegning hvor dyrene kan utfolde seg i sitt naturlige element.

Mat vil bli levert av lokale

Neste årskull av fjellrevunger som blir født i fangenskap, kan få en fremtid i naturen. (Foto: Olav Strand, NINA)

folk, og forskerne vil hele tiden kunne følge med på fjellreven ved hjelp av automatisk videoovervåking.

"Big Brother" for fjellrev, med andre ord, men denne gangen gremmes ingen over parring – snarere tvert i mot.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

**KJP
MINDRE!**

Færre innkjøp – mindre avfall.

Stavanger kommune,
fagavdeling renovasjon

KOLON

Spiser mer jord enn forutsatt

En veiutbygging fører ofte med seg flere utbygninger, og matjorda taper i kampen om arealene. Utbyggerne lurer seg unna intensjonene i lovverket, hevder en rapport fra Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag og Bondelaget i Sør-Trøndelag.

MARIT GABLER
redaksjonen@naturnvern.no

På tross av nasjonale mål om vern av matjorda, har en million dekar forsvunnet de siste 50 årene. En av årsakene er nedbygging. Rapporten "Nedbygging av dyrkajord i Trondheimsregionen", utarbeidet av Anette Sandvik, er en studie av utbyggingen av E6 gjennom Melhus, E39 gjennom Skaun og anleggelse av golfbane på Byneset. Rapporten hevder at man i disse tilfellene har klart å "lure" seg unna intensjonene bak lover og regler. De reelle tallene for nedbygging av dyrket jord som følge av blant annet veibygging, blir ofte mye større enn det som faktisk utredes for byggestart. Dermed får ikke politikerne mulighet til å vurdere de samlede konsekvensene av en utbygging på forhånd.

— FØLER SEG LURT

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag og Sør-Trøndelag Bondelaget har lenge kjempet for at E6 skulle legges utenom jordbruksområdene i Melhus eller i tunnel, men fikk ikke gehør av veimyndighetene.

E6 er allerede bygget, og det ligger i kortene at den kan bli utvidet til Trondheim.

Nye E6 i Sør-Trøndelag er en av mange veiutbygginger som vil kreve langt mer matjord enn det som var forutsatt da veien ble planlagt. (Foto: Signy R. Overbye)

Utvikelsen vil sannsynligvis føre med seg en nedbygging av 300-400 dekar dyrket mark.

— Vi føler oss lurt. Veien har vokst seg langt større enn det som ble vedtatt, sier Mads Løkeland i Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag.

Løkeland mener tapet av jord må kostnadsføres på veibudsjettet og føyer til at det er på tide at regjeringen tar ansvar for den vedtatte satsningen på jordvern.

INFORMASJON SKAL HJELPE

Avdelingsdirektør i Landbruksdepartementet, Bente Meinert, er bekymret over den omfattende nedbyggingen av dyrket

mark. Hun bekrefter at departementet har tatt affære med en rekke tiltak mot kommunene som er planmyndighet i veisaker. En av disse er økt informasjon og veiledning.

Meinert synes ikke det er problematisk at ansvaret for veiutbygging ligger hos kommunene og tror kartlegging av kjerneområder for landbruk kan sikre matjorda.

Avdelingsdirektøren har merket seg at en utbygging som regel ikke kommer alene.

— Ofte begynner det med en trasé til en vei, som igjen fører med seg næringsområder som hoteller og bensinstasjoner. Til

slutt krever utbyggingen mer areal enn antatt, sier hun.

Dersom en veisak blir klaget inn til fylkesmannen og partene ikke kommer til enighet, ender saken i Miljøverndepartementet.

POLITISK SKJØNN

— Da er det ofte skjønn som avgjør, forteller rådgiver Peer Sommer-Erichsen i Miljøverndepartementet. Sommer-Erichsen mener det ikke ligger noen automatikk i at en vei til blir flere. Han bekrefter at kostnader spiller en viktig rolle når det gjelder å finne alternative veiløsninger.

Utbygging av Eitrheimselva og Tokheimselva i Odda kommune vil ødelegge et nærmest urørt og svært populært turområde, mener Naturvernforbundet Hordaland.

Kraftutbygging kan forpurre nasjonalpark

Hvis Eitrheims- og Tokheimselva i Odda i Hordaland blir utbygd, vil dette berøre den planlagte Folgefonna nasjonalpark. Naturvernforbundet i Hordaland vil stoppe utbyggingen.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Vi mener det bør være en enkel sak for Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) å stoppe denne utbyggingen. Den vil lage en sveitserost av den planlagte nasjonalparken. Folgefonna og området rundt er unikt, og det bør opprettes et verneområde som går fra bre til fjord, uten inngrep av denne typen, sier leder Tom Sverre Tomren i Naturvernforbundet Hordaland. Han reagerer sterkt på utbyggingsplanene.

AS Tyssefaldene har søkt om

konsesjon for å bygge ut Eitrheimselva og Tokheimselva i Odda kommune, for å produsere energi til industrien i Odda. Søknaden er nå til behandling hos NVE, og blir behandlet parallelt med planene for nasjonalpark, ifølge direktør Karstein Bremnes i AS Tyssefaldene.

— VIKTIG FOR INDUSTRIEN

— Kommunestyret og fylkestinget uttalte seg positivt til utbyggingen i februar, og det ble foretatt en befaring i august. Jeg tror søknaden vil bli ferdigbehandlet til våren. Konsesjonene

for våre andre kraftverk vil utløpe om noen år, så det er viktig for kraftforsyningen til industrien i Odda at vi får bygge ut disse elvene, sier Bremnes.

AS Tyssefaldene er eid av to industribedrifter og Statkraft, og har som formål å forsyne industrien med rimelig kraft. Utbyggingen av de to elvene vil generere cirka 100 GWh energi.

VIL PÅ TUR MED HAREIDE

— Landskapet rundt elvene er unikt. Tyssefaldene har søkt om å få tørlegge Tokheimselva helt, noe som vil ødelegge et turområde med en nyopprustet tursti

som mange benytter seg av. Området er nærmest urørt, og utbyggingen vil helt klart forringe verdiene i den planlagte nasjonalparken, sier Tomren.

Nå vil Naturvernforbundet ha med seg miljøvernminister Knut Arild Hareide på tur langs Tokheimselva.

— Vi vet av erfaring at verden kan se ganske pussig ut fra et skrivebord i Oslo. Dersom Hareide gir grønt lys for denne utbyggingen setter han hele nasjonalparkprosjektet i fare. Det kan vi ikke akseptere, sier Tomren i en pressemelding.

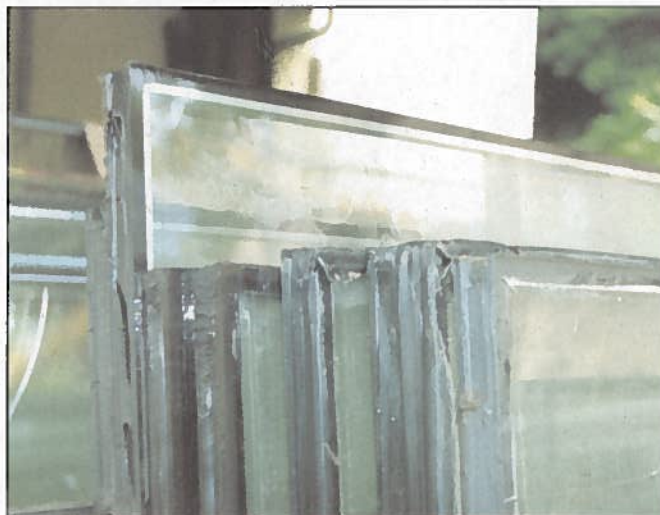
Strid om giftvinduer

Firmaet Ruteretur anslår at det bare skiftes ut rundt 75 000 PCB-vinduer i året. Dermed spretter innsamlingsgraden opp fra 15 til nærmere 40 prosent. Andre aktører tviler imidlertid på tallene.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

Utrangerte isolerglassvinduer var anslått til å være Norges største kilde for PCB-forurensning. En ny rapport fra firmaet Ruteretur, som er ansvarlig for innsamlingen av slike vinduer, nedjusterer problemet kraftig. De mener at antall vinduer som skiftes ut årlig er under halvparten av det som tidligere var anslått.

— Vi har funnet feil i de tidligere beregningene. Statens forurensningstilsyn (SFT) antok at PCB-holdige isolerglassvinduer ble brukt til langt ut på 80-tallet, men prøver som er tatt av slike

vinduer viser at det ikke stemmer. I tillegg har vi funnet ut at beregningene fra Byggenærin-

gens Landsforening (BNL) kartla antall vinduer som totalt ble skiftet ut, og ikke tok hensyn til hvor mange som inneholdt PCB, forteller Barbro Sørli Engh i Norsas, som har utarbeidet rapporten på oppdrag fra Ruteretur. SFT kom opprinnelig frem til at rundt 200 000 PCB-vinduer ble skiftet ut årlig, mens BNL anslo tallet til å være rundt 178 000.

TVILER PÅ TALLENE

Hvis de nye tallene stemmer, betyr det at Rutereturs innsamlingsystem er langt mer effektivt enn N&M Bulletin tidligere har skrevet. I 2003 ble det samlet inn 29 219 ruter med PCB, noe som etter de tidligere anslagene bare utgjorde 14,6 prosent av alle kasserte PCB-holdige vinduer. Med de nye beregningene er innsamlingsgraden kommet opp i 39 prosent.

— Det viser at problemet tross alt ikke er lite. Fortsatt er det over 600 000 vinduer igjen i norske bygg, selv med våre beregninger, sier Engh.

Stig Jørgensen i firmaet PCB-Sanering AS, som behandler innsamlende isolerglassvinduer,

Ruteretur, som er ansvarlig for innsamlingen av PCB-holdige vinduer, mener færre av vinduene som skiftes ut her i landet inneholder PCB enn det som tidligere er antatt.

(Foto: Kristian S. Aas)

tviler imidlertid på de nye tallene.

— Hvis tallene til Ruteretur stemmer, betyr det at deres egen ordning er en større suksess enn tidligere antatt. Det er betenkelig når Ruteretur kommer opp med tall som passer dem selv så bra, sier Jørgensen.

— For oss er det viktigere å få til en så god innsamling som mulig, enn å få konkrete tall. Det er kjent at økonomien i Ruteretur er dårlig. Da er det rart at de vil bruke penger på denne kartleggingen i stedet for å informere om innsamlingsordningen, mener Jørgensen.

UAVHENGIG KARTLEGGING

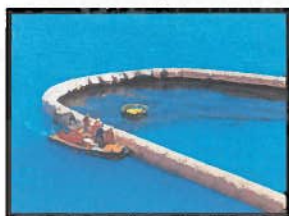
På nettstedet pcb.no, som drives av PCB-Sanering AS, foreslår nettredaktør Kim Borgen at det gjennomføres en uavhengig kartlegging av hvor mange PCB-holdige vinduer som kondemneres hvert år. SFT og Statistisk sentralbyrå bør stå for denne, mener Borgen.

— Det er en god ide. Vi ønsker at alle vinduene skal bli tatt hånd om på en forsvarlig måte, og mer kunnskap er bare bra, sier Barbro Sørli Engh.

SFT gjennomgår nå tallene fra Rutereturs rapport, og har sendt disse til høring hos forskjellige aktører.

— Vi vil komme med en kommentar når vi har fått gjennomgått disse tallene skikkelig, sier Marianne Røed hos SFT.

ANNONSE

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap

NOFO eies av oljeselskaper som opererer på norsk sokkel, og har siden etableringen i 1978 hatt som hovedoppgave å etablere og vedlikeholde en beredskap mot oljeutslipp fra bore- og produksjonsvirksomheten. NOFOs beredskapsplaner er basert på omfattende analyser, hvor hensyn til værforhold, sårbare naturressurser, oljers egenskaper og drivretninger ivaretas.

NOFO har døgkontinuerlig vakt, og vil umiddelbart etter en hendelse mobilisere inntil 14 store oljevernssystemer beregnet for bruk på åpent hav. Gjennom avtaler har NOFO også tilgang til Kystverkets og kommunenes oljevernressurser. Årlig arrangeres omfattende oljevernøvelser for at beredskapen skal være så god som mulig.

Nærmere informasjon om NOFO gis på hjemmesidene <http://www.nofo.no> og i det internetbaserte planverket (<http://planverk.nofo.no>).

Ny miljøgift funnet i Arktis

Miljøgiften BCPS er funnet i polarmåker fra Bjørnøya. Dette er første gang giften er observert i Arktis. I polarmåkene fant forskerne også mange andre lite kjente gifter.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Vi har knapt nok lært oss navnene på PCB'er og bromerte flammehemmere, så dukker det opp flere menneskelagde kjemikalier som viser seg å være skumle miljøgifter.

Det nyeste nye er BCPS, som skjuler det kryptiske navnet Bis(4-chlorophenyl)Sulfone.

BCPS er et biprodukt fra plantevernmiddeproduksjon. BCPS brukes dessuten når andre kjemiske stoffer blir laget.

Stoffet er nå for første gang funnet i Arktis, nærmere bestemt i polarmåker fra Bjørnøya.

Det er stipendiat i økotoksikologi Jonathan Verreault fra Norsk Polarinstitut som har undersøkt polarmåkene for miljøgifter.

SKADER KROPPEN

BCPS ble først funnet i fisk utenfor kysten av Latvia i 1995. Senere er den funnet også i selarten havert i Bottenviken og i Østersjøen, og nå nesten på Nordpolen.

Effekten av BCPS er ikke så godt kjent ennå, men Verreault forteller at stoffet er antatt å være like giftig for fluer som det gode gamle plantevernmiddelet DDT.

DDT ble stanset i bruk i Norge allerede i 1969 på grunn av sin litt for aktive giftighet.

— Studier på laboratorierotter viser at høye doser av BCPS fører til nedsatt vekst hos rotter, og nedsatt matlyst. Små doser av BCPS fører også til kroniske leverskader, sier Verreault.

Ny rapport fra Norges Naturvernforbund: Hvitebok for norske fiskerier 2004

Også i år utgir Norges Naturvernforbund Hvitebok for norske fiskerier. Hviteboka bygger i hovedsak på tall fra budsjettneemnda sine lønnsomhetsundersøkelser. Årets Hvitebok er utarbeidet som en kommentar til Riksrevisjonens gransking av norsk fiskeriforvaltning.

Hviteboken for norske fiskerier 2004 viser blant annet at:

- I 1997 ble lønnsomhet løftet opp som hovedmål for den norske fiskeripolitikken. Siden da er hele egenkapitalen i den norske fiskeflåten tapt. Kjøp og salg av fiskerettigheter har syltet flåten ned i gjeld.
- Over 11 prosent av førstehandsverdien av norsk fiskeri går til finansutgifter – en dobling på fem år.
- Gjeldstyngden gjør ressursforvaltning og samarbeid med andre land vanskelig.
- Gjelda øker mest i flåtegrupper med omsettelige kvoter.
- Kystflåten er fortsatt mest stabilt lønnsom, har lav gjeld, lite drivstofforbruk og gir mange arbeidsplasser.

Hviteboka koster 300 kroner og kan bestilles fra:

Barentshavkontoret i Norges Naturvernforbund, 8285 LEINES

e-post: nnvbar@online.no telefon: 75 77 84 10 fax: 75 77 84 74

Kvotestystemet svekker forurensningsloven

KOMMENTAR

LARS HALTBREKKEN

nestleder i Norges Naturvernforbund

Miljøvernminister Hareide har gjennom sitt forslag til nasjonalt kvotestystem for klimagasser gjort det enklere å bygge gasskraftverk. Dette gjør han gjennom å foreslå en svekkelse av forurensningsloven.

Statens forurensningstilsyn (SFT) vil etter forslaget ikke lenger ha mulighet til å bestemme størrelsen på CO₂-utslippene fra bedrifter som er med i det nasjonale kvotestystemet. Ifølge gasskraftutbyggerne vil dette sikre dem vilkår som gjør det lettere å bygge sterkt forurensende gasskraft-

verk. De kan kompensere for utslippet ved å kjøpe billige kvoter fra Russland eller den tredje verden.

Miljøvernminister Hareide har med dette svekket forurensningsloven. Da Bondevik ikke fikk med seg stortingsflertallet på å ikke svekke forurensningsloven 9. mars 2000 gikk han av.

GASSKRAFTVERK UNNTATT

I høringsutkastet som ble lagt fram i sommer var de største gasskraftverkene unntatt kvotestystemet. Grunnen var at man lettere kan stanse gasskraftverkene ved hjelp av forurensningsloven og eventuelle CO₂-avgifter, enn ved å la dem forurense mot kjøp av billige kvoter i andre land. I siste øyeblikk før stortingsproposisjonen om saken ble lagt fram valgte Hareide å inkludere gasskraftverkene allikevel. Statoil, LO, NHO og Prosessindustriens Landsforening har presset på for å få gasskraft inn i kvotestystemet. En må være passe naiv for å tro at de vil gjøre det vanske-

ligere å bygge gasskraft. Etter framleggelsen av kvotestystemet sa derfor daglig leder av Industrikraft Midt-Norge følgende til Trønder-Avisa: "Forutsetningene for at vi skal lykkes med å få realisert gasskraftverket er bedre enn noen gang."

Hareide legger vekt på at SFT kan stille teknologiske krav til gasskraftutbyggerne. Dette er imidlertid ikke noe nytt, det kan SFT gjøre i dag også. Hareide har imidlertid fjernet muligheten til å si nei til en søknad om bygging av gasskraftverk eller sette grenser for CO₂-utslippene.

TILLATER HØYERE UTSLIPP

Lettelsen for gasskraftverkene er ikke det eneste som er ille med det foreslåtte kvotestystemet. Gjennom det framlagte kvotestystemet og den frivillige avtalen med Prosessindustriens Landsforening (PIL) tillater regjeringen et utslipp fra industrien som er høyere enn det Arbeiderpartiet ville gjøre da klimapolitikken var oppe til debatt våren 2002. De høyere utslippene regjeringen tillater tilsvarer 1 fi gasskraftverk av den typen Bondevik gikk av på i mars 2000.

Rapporter fra industrien viser at store deler av de utslippsreduksjonene man forventer å oppnå ville kommet uansett som en følge av teknologiforbedringer og omstillinger. Kvotestystemet og den frivillige avtalen vil kun føre til en ekstra reduksjon på litt over 1 million tonn CO₂. Dette tilsvarer ca 2 prosent av de norske utslippene i 1990. Reduksjonen man oppnår vil ikke være større enn at det opphever fjorårets økning i utslippene. Det sier seg selv at dette på

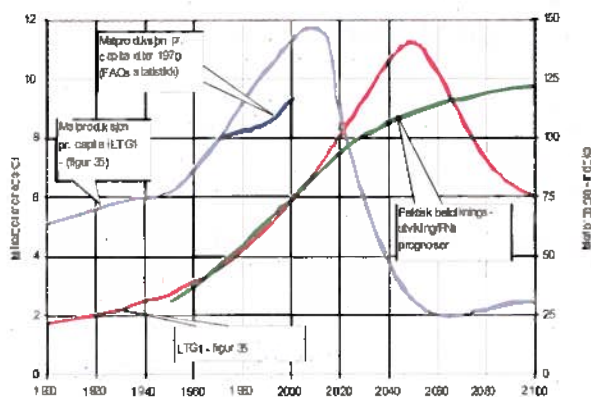

Miljøvernminister Knut Arild Hareide svekker forurensningsloven, mener nestleder Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund. (Foto: Ketill Berger)

langt nær er nok for å møte de utfordringene vi står ovenfor.

Neste høst skal Norge rapportere til det internasjonale samfunn om våre framskritt i arbeidet med å redusere utslippene av farlige klimagasser. Norge er i dag et av de landene som ligger lengst unna å nå sine forpliktelser.

Det første opposisjonen på Stortinget må gjøre er å ta gasskraft ut av kvotestystemet og heve ambisjonsnivået i kvotestystemet og i avtalen med PIL. De må i det minste sørge for å få flertall for Arbeiderpartiets forslag om større kutt i industrien. Det vil lette den tunge børen en norsk miljøvernminister har og han eller hun kan rette den krumme ryggen noe i møte med verdens miljøvernministre.

I forrige N&M Bulletin ble denne grafen gjengitt mangelfullt på side 10, som illustrasjon til Bjart Holtsmarks kommentarartikkel. Grafen viser at prognosene i boken "Limits to Growth" om global matproduksjon og befolkningsutvikling ikke har holdt stikk.

Siden sist

Energi

• Ren gasskraft sammen med kraftig sausing på forbybar energi vil kunne være et godt miljøkompromiss for en framtidig rød-grønn regjering, sier SV-leder Kristin Halvorsen til Avisenes Nyhetsbyrå.

• Det kan være mulig å bygge ut opp til fem TWh småkraft i løpet av en tiårsperiode, viser tall fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Det totale potensialet for småkraftverk kan være omlag 25 TWh.

• En fransk miljøaktivist døde etter å ha lenket seg fast til skinnegangen for å stoppe et tog med atomavfall. Ulykken skjedde

nær den tysk-franske grensen, melder AP.

Samferdsel

• Togforbindelsen mellom Oslo og Stockholm blir opprettholdt også etter nyttår, men togene vil i første omgang kun kjøre i helgene, har NSB og SJ bestemt. Selskapene vurderer også å kjøre nattog mellom Oslo, Stockholm og Malmö fra sommeren 2005. Disse rutene vil gå via Göteborg.

Klima

• Miljøvernminister Knut Arild Hareide har gitt endelig utslippstillatelse til gasskraftverket Statoil bygger i forbindelse med Snøhvit utenfor Hammerfest. Verket vil slippe ut 920 000 tonn CO₂ årlig.

• Regjeringen har lagt frem lovforslaget om handel med utslippskvoter for klimagasser. Gasskraftverk blir en del av kvotesystemet og slipper dermed CO₂-avgift. Systemet skal tre i kraft fra neste år.

Arter

• I år er det funnet tre ganger så mange sauer drept av ulv som i fjor på samme tid, skriver Nationen. Forvaltningens forklaring er streifdyr utenfor ulvesonene.

Miljøgifter

• Tilførslene av bromerte flammehemmere til Arktis fordobles hvert femtende år, mens nivåene av PCB synker, viser en ny undersøkelse fra Akvaplan-niva.

• Abbor og gjedde i Vansjø har så mye kvikksølv i seg at den ikke bør spises, ifølge forskere ved Universitetet i Oslo. Kvikksølvet kommer blant annet fra krematorier i Mellom-Europa, melder NRK.

Navn

• Peter Calow, professor i zoologi ved Sheffield Universitet, er ansatt som ny direktør for det danske Institut for Miljøvurdering, etter den kontroversielle Bjørn Lomborg. Lomborg går tilbake til sin stilling ved Aarhus Universitet.

• Bjørn-Erik Haugan er ansatt som direktør for den planlagte innovasjonsvirksomheten for miljøvennlig gassteknologi. Den statlige virksomheten skal ligge i Grenland.

Miljøtorget

VELUX®

TAKVINDUER

www.VELOUX.no

**Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

NOFO
www.nof.no

kalenderen

15. - 16. NOVEMBER

Nordisk fjellrevseminar
Sted: Teveltunet Fjellstue,
Meråker.
Arr: Prosjekt Fjellrev
www.fjellrev.no

17. NOVEMBER

Debattemte om vindkraft
Erik Solheim, NNV og Ane
Kismul, NU
Sted: Naturvernforbundet
Hordaland, Jacobsfjorden,
Bryggen, Bergen kl. 19
www.naturvern.no/hordaland

6. DESEMBER

Seminar om vindkraft
Arr: Norsk-Tysk Handelskammer
og Deutschen Energie-Agentur
Sted: Oslo
Info: Petra Rassmann(22128236)

6. – 17. DESEMBER

Partsmøte i FNs klimakonvensjon.
Sted: Buenos Aires
www.unfccc.int

Svanemerket....

redaksjon

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Elisabeth Kirkeng Andersen
Tlf. 23 10 96 06 | eka@naturvern.no
Kristian S. Aas | Tlf. 23 10 96 08
kristian.aas@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 23 10 96 10 | faks 23 10 96 11
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år [privat] 650 pr. år
[bedrifter] **ANNONSER:** HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 26.11.2004

Stiftelsen Miljømerking vil svanemerke biler. En av de som ligger godt an i løypa er Toyota Prius, som har både bensin- og elmotor. Utslippene er svært lave i forhold til andre biler i samme størrelse. (Foto: Audun Garberg)

Biler skal få svanemerke

Stiftelsen Miljømerking har begynt å se på mulighetene for å gi biler Svanemerket. Merkingen kan komme i gang allerede fra 2006.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

Biler forurensner, tar plass, er støyende og sørger hvert år for at rundt 250 mennesker i Norge mister livet i ulykker. Derfor omtales bilen ofte som en miljøveresting. Nå vil Stiftelsen Miljømerking finne frem til de beste verestingene.

— Det er svært viktig at nordmenn får muligheten til å velge biler som er snillere mot miljøet dersom de ønsker det, sier markeds konsulent Tormod Lien i Stiftelsen Miljømerking.

Kriteriene som skal brukes for å merke de minst miljø-

fiendtlige bilene er enda ikke fastsatt.

FELLES NORDISK SYSTEM

— Vi vurderer nå svanemerking av biler ut fra mange aspekter, og satser på å komme frem til felles nordiske merkekriterier. Utslipp fra bilene er et selvsagt element, og både CO₂, karbonmonoksyd, partikkelutslipp og NO_x bør vurderes. I tillegg vurderer vi parametre som støy, gjenvinnbarhet og utslipp ved produksjon av bilen, forteller Lien.

IKKE GRØNNVASKING

Lien er ikke redd for at en miljø-

merking av biler kan oppfattes som en "grønnvasking" av et i utgangspunktet miljøfiendtlig produkt.

— Tidligere var det en utbredt oppfatning at bare en liten gruppe "idealvarer" kunne bli miljømerket. Nå skjønner flere at Svanemerket kan brukes på nær sagt alle varetyper. Vi forutsetter at folk skjønner at kollektivtrafikk er mer miljøvennlig enn bil, men det bør ikke være noe hinder for å miljømerke de beste bilene. En av måtene å redusere miljøbelastningen fra bilene på, er å gå over til mindre miljøbelastende biler, mener Lien.

"Naturvernforbundet høres mer ut som et juristforbund enn som en organisasjon som er opptatt av miljø og miljøpolitikk."

MILJØVERNMINISTER KNUT ARILD HAREIDE FORSVARER
FORSLAGET OM NY LOV OM KLIMAGASSKVOTER, DAGSAVISEN.